

Україна
Донецький окружний адміністративний суд

Р І Ш Е Н Н Я
І М Е Н Е М У К Р А І Н И

15 березня 2021 р.

Справа №200/1637/21-а

приміщення суду за адресою: 84122, м.Слов'янськ, вул. Добровольського, 1

Донецький окружний адміністративний суд у складі:
головуючого судді Кравченко Т.О.,

розглянув в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи (у письмовому провадженні) адміністративну справу за позовом Сагун Наталії Дмитрівни до Торецького об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити певні дії,

встановив:

15 лютого 2021 року до Донецького окружного адміністративного суду надійшов адміністративний позов Сагун Наталії Дмитрівни (далі – позивач) до Торецького об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області (далі – відповідач, Торецьке ОУ ПФУ), надісланий на адресу суду 11 лютого 2021 року, в якому позивач просила:

1. визнати протиправними дії відповідача щодо припинення нарахування і виплати позивачу пенсії з тих підстав, що Сагун Н.Д. не проживає за адресою тимчасової реєстрації в м. Торецьк;
2. зобов'язати відповідача поновити Сагун Н.Д. виплати пенсії з 01 березня 2015 року.

Заяви, клопотання учасників справи. Процесуальні дії у справі.

22 лютого 2021 року суд постановив ухвалу про прийняття позовної заяви та відкриття провадження в адміністративній справі № 200/1637/21-а; вирішив розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи (у письмовому провадженні); встановив строк для подання відзиву на позовну заяву; задовольнив клопотання позивача та витребував у відповідача докази.

Цією ж ухвалою суд задовольнив клопотання позивача та відстрочив їй сплату судового збору за подання цього позову до ухвалення судового рішення у справі.

Про прийняття позовної заяви та відкриття провадження у справі учасники справи повідомлені належним чином в порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України).

Відповідно до ч. 1 ст. 262 КАС України розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи за правилами загального позовного провадження, з особливостями.

визначеними у цій главі.

Розгляд справи по суті за правилами спрощеного позовного провадження у випадках, визначених ст. 263 цього Кодексу, розпочинається через п'ятнадцять днів з дня відкриття провадження у справі (ч. 2 ст. 262 КАС України).

Стислий виклад позиції позивача та заперечень відповідача.

Обґрунтовуючи позовні вимоги, позивач зазначила, що вона є громадянкою України, має статус внутрішньо переміщеної особи, перебуває на обліку в Торецькому ОУ ПФУ, де отримувала пенсію по інвалідності.

Позивач вказувала на те, що з 01 березня 2015 року Торецьке ОУ ПФУ припинило їй виплату пенсії з підстав, що не передбачені ст. 49 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Позивач вважає такі дії відповідача протиправними і такими, що порушують її право на пенсійне забезпечення, а тому звернулася до суду з цим позовом.

Відповідач позов не визнав, надав відзив на позовну заяву.

Відповідач стверджував, що у спірних правовідносинах діяв в межах повноважень, в порядку та у спосіб, що визначені законодавством.

Доводив, що оскільки позивач є внутрішньо переміщеною особою, виплата пенсії має здійснюватися із застосуванням норм Закону України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», постанов Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», від 08 червня 2016 року № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», від 05 листопада 2014 року № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», від 22 серпня 2018 року № 649 «Питання погашення заборгованості з пенсійних виплат за рішенням суду», від 18 лютого 2016 року № 136 «Про затвердження Порядку здійснення верифікації та моніторингу пенсій, допомог, пільг, субсидій, інших соціальних виплат» та інших нормативно-правових актів, які регламентують порядок здійснення соціальних та пенсійних виплат внутрішньо переміщеним особам.

Відповідач зазначив, що з 01 листопада 2017 року виплата пенсії Сагун Н.Д. припинена за рішенням Торецького ОУ ПФУ від 17 жовтня 2017 року № 188872 у зв'язку з відсутністю за фактичним місцем проживання/перебування.

Після цього з заявою про поновлення виплати пенсії до Торецького ОУ ПФУ Сагун Н.Д. не зверталася.

Вимоги позивача в частині нарахування і виплати пенсії з 01 березня 2015 року відповідач вважав безпідставними, оскільки пенсія за період з 01 липня 2014 року по 01 листопада 2017 року нарахована і виплачена.

Обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини. Докази відхилені судом, та мотиви їх відхилення.

На виконання вимог ст. 90 КАС України суд оцінив докази, які є у справі, за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх безпосередньому, всебічному, повному та об'єктивному дослідженні; оцінив належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності, виходячи з того, що жодні докази не мають для суду наперед встановленої сили.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 77 КАС України кожна особа повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених ст. 78 цього Кодексу.

За правилами абз. 1 ч. 2 ст. 77 КАС України в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо

правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача.

З'ясовуючи чи мали місце обставини, якими обґрунтовуються вимоги та заперечення, та якими доказами вони підтверджуються, а також чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження, суд встановив наступне.

Позивач – Сагун Наталія Дмитрівна, 30 квітня 1958 року народження, є громадянкою України, що встановлено на підставі паспорта громадянина України серії ВЕ № 311487, виданого Калінінським РВ Горлівського МУ УМВС України в Донецькій області 06 вересня 2002 року; реєстраційний номер облікової картки платника податків: 2130416124.

З 30 серпня 1985 року постійне місце проживання позивача зареєстроване за адресою: Донецька обл., м. Горлівка, вул. Соц. Донбасу, буд. 44, про що свідчить штамп про реєстрацію місця проживання, проставлений у паспорті.

У зв'язку з проведенням бойових дій та антитерористичної операції в її населеному пункті позивач була вимушена покинути своє постійне місце проживання та переміститися на підконтрольну органам державної влади України територію.

Сагун Н.Д. набула статус внутрішньо переміщеної особи, що підтверджено довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи від 24 листопада 2014 року № 1421001360.

Позивач є особою з інвалідністю I групи безстроково, про що свідчить довідка до акту огляду МСЕК серії АВ № 0611845 від 18 квітня 2016 року.

Відповідач – Торецьке об'єднане управління Пенсійного фонду України Донецької області (ідентифікаційний код: 42170475) зареєстроване як юридична особа 31 травня 2018 року, про що свідчать відомості Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Матеріали пенсійної справи свідчать, що Сагун Н.Д. перебуває на обліку в Торецькому ОУ ПФУ за фактичним місцем проживання, де отримувала пенсію по інвалідності з 01 липня 2014 року.

05 жовтня 2017 року Комісією з питань призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам прийнято рішення про відмову у призначенні соціальних виплат Сагун Н.Д. у зв'язку з її відсутністю за фактичним місцем проживання/перебування, про що свідчить витяг з протоколу № 34.

17 жовтня 2017 року Торецьке ОУ ПФУ прийняло рішення № 188872 «Про припинення виплати пенсії як внутрішньо переміщеної особи».

Покликаючись на ст. 49 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», ст. 7 Закону України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», п. 14 Порядку здійснення контролю за проведенням соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам за місцем їх фактичного проживання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08 червня 2016 року № 365, та п. 1 витягу з протоколу Комісії з питань призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам від 05 жовтня 2017 року № 48, Торецьке ОУ ПФУ прийняло рішення відмовити Сагун Н.Д. у призначенні (відновленні) соціальних виплат у зв'язку з відсутністю за фактичним місцем проживання/перебування.

Докази направлення (вручення) Сагун Н.Д. цього рішення суду не надані.

Відповідач не оспорує наявність у позивача права на отримання пенсії, однак зазначає, що для поновлення її виплати Сагун Н.Д. необхідно звернутися з відповідною заявою та подати низку документів, включаючи оригінал актуальної довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Докази поновлення пенсійних виплат Сагун Н.Д. на час розгляду справи суду не надані.

Відомості ІКІС ПФУ: Підсистема призначення та виплати пенсії свідчать, що пенсія Сагун Н.Д. нарахована і виплачена за період з 01 березня 2015 року по 31 жовтня 2017 року.

Докази нарахування і виплати позивачу пенсії, починаючи з 01 листопада 2017 року,

суду не надані.

Будь-які інші докази щодо предмета доказування учасники справи не надали.

Норми права, які застосував суд, мотиви їх застосування.

03 травня 2018 року Верховний Суд прийняв рішення у зразковій справі № 805/402/18-а про припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеної особі, яке набрало законної сили 04 вересня 2018 року.

Відповідно до ч. 10 ст. 290 КАС України у рішенні суду, ухваленому за результатами розгляду зразкової справи, Верховний Суд додатково зазначає: 1) ознаки типових справ; 2) обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм; 3) обставини, які можуть впливати на інше застосування норм матеріального права, ніж у зразковій справі.

Ухвалюючи рішення за результатами розгляду зразкової адміністративної справи № 805/402/18-а, Верховний Суд вказав на такі сутнісні характеристики:

1) Ознаки типових справ:

Верховний Суд дійшов висновку, що в контексті цієї зразкової адміністративної справи ознаками типових, визначених п. 21 ч. 1 ст. 4 КАС України справ, є такі:

1) позивач у цій категорії справ є пенсіонер, якому/якій призначено пенсію згідно із Законом України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон № 1058), та який/яка є внутрішньо переміщеною особою;

2) відповідачем є територіальний орган Пенсійного фонду України, на пенсійному обліку якого перебуває позивач;

3) спір виник з аналогічних підстав у відносинах, що регулюються одними нормами права (у зв'язку з припиненням територіальними органами Пенсійного фонду України виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам з підстав, які не передбачені п. п. 1, 3-5 ч. 1 ст. 49 Закону № 1058);

4) позивачі заявили аналогічні позовні вимоги (по-різному висловлені, але однакові по суті: визнати неправомірними дії щодо припинення виплати пенсії та зобов'язати відповідача відновити виплату пенсії).

2) Обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права.

Висновки Верховного Суду в цій зразковій справі підлягають застосуванню в адміністративних справах, в яких позивач: 1) є громадянином України; 2) має статус внутрішньо переміщеної особи, що підтверджується довідкою органів соціального захисту населення про взяття її на облік, як внутрішньо переміщеної особи; 3) є пенсіонером та отримує пенсію, призначену відповідно до Закону № 1058.

Поновлення виплати пенсії потребує здійснення додаткових дій позивачем.

Відповідач право позивача на отримання пенсії не заперечує.

3) Обставини, які виключають типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм.

Висновки Верховного Суду в цій зразковій справі не підлягають застосуванню в адміністративних справах щодо звернення пенсіонерів, яким призначено пенсію згідно із Законом № 1058 та які є внутрішньо переміщеними особами, якщо нарахування та виплату пенсії їм припинено за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду України з підстав, які передбачені п. п. 1, 3-5 ч. 1 ст. 49 Закону № 1058 в редакції на день прийняття цього рішення.

Взявши до уваги склад учасників спірних правовідносин, підстави та предмет спору, а також встановлені фактичні обставини, суд дійшов висновку, що справа, яка розглядається, відповідає ознакам типової справи, викладеним у рішенні Верховного Суду у зразковій справі № 805/402/18-а.

Особливості провадження у типовій справі передбачені ст. 291 КАС України.

Відповідно до ч. 3 ст. 291 КАС України при ухваленні рішення у типовій справі, яка відповідає ознакам, викладеним у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, суд має враховувати правові висновки Верховного Суду, викладені у рішенні за результатами розгляду зразкової справи.

Таким чином, при розгляді цієї справи суд враховує висновки Верховного Суду у зразковій справі № 805/402/18-а та керується наведеними нижче правовими нормами.

Ч. 2 ст. 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до ч. 1 ст. 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що, крім іншого, включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

П. 6 ч. 1 ст. 92 Конституції України встановлено, що виключно законами України визначаються основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення.

Рішенням від 07 жовтня 2009 року № 25-рп/2009 (далі – Рішення № 25-рп/2009) Конституційний Суд України визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), п. 2 ч. 1 ст. 49, друге речення ст. 51 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо припинення виплати пенсії на весь час проживання (перебування) пенсіонера за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

У Рішенні № 25-рп/2009 Конституційний Суд України зауважив, що всупереч конституційним гарантіям соціального захисту для всіх осіб, що мають право на отримання пенсії у старості, на законодавчому рівні позбавлено цього права пенсіонерів у тих випадках, коли вони обрали постійним місцем проживання країну, з якою не укладено відповідного договору. Виходячи із правової, соціальної природи пенсій право громадянина на одержання призначеної йому пенсії не може пов'язуватися з такою умовою, як постійне проживання в Україні; держава відповідно до конституційних принципів зобов'язана гарантувати це право незалежно від того, де проживає особа, якій призначена пенсія, - в Україні чи за її межами.

Ст. 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, ратифікованої Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції», визначає, що Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції.

Ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначає, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

У справі «Пічкур проти України», № 10441/06, §§ 51, 54, рішення від 07 листопада 2013 року, Європейський суд з прав людини зазначив, що право на отримання пенсії як таке стало залежним від місця проживання заявника. Це призвело до ситуації, в якій заявник, пропрацювавши багато років у своїй країні та сплативши внески до системи пенсійного забезпечення, був зовсім позбавлений права на пенсію лише на тій підставі, що він більше не проживає на території України. За наведених вище міркувань Європейський суд з прав людини дійшов висновку про те, що різниця в поводженні, на яку заявник скаржився, порушувала ст. 14 Конвенції у поєднанні зі ст. 1 Першого протоколу.

У справі «Суханов та Ільченко проти України», №№ 68385/10, 71378/10, §§ 52, 30-31, 53, рішення від 26 червня 2014 року, Європейський суд з прав людини зазначив, що

зменшення розміру або припинення виплати належним чином встановленої соціальної допомоги може становити втручання у право власності.

Суд зазначив, що ст. 1 Першого протоколу включає в себе три окремих норми: «перша норма, викладена у першому реченні першого абзацу, має загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься в другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення власності і підпорядковує його певним умовам; третя норма, закріплена в другому абзаці, передбачає право Договірних держав, зокрема, контролювати користування власністю відповідно до загальних інтересів. Проте ці норми не є абсолютно непов'язаними між собою. Друга і третя норми стосуються конкретних випадків втручання у право на мирне володіння майном, а тому повинні тлумачитися у світлі загального принципу, закріпленого першою нормою».

Щодо соціальних виплат, ст. 1 Першого протоколу не встановлює жодних обмежень свободи Договірних держав вирішувати, мати чи ні будь-яку форму системи соціального забезпечення та обирати вид або розмір виплат за такою системою. Проте якщо Договірна держава має чинне законодавство, яке передбачає виплату як право на отримання соціальної допомоги (обумовлене попередньою сплатою внесків чи ні), таке законодавство має вважатися таким, що передбачає майнове право, що підпадає під дію ст. 1 Першого протоколу щодо осіб, які відповідають її вимогам.

Суд повторив, що першим і найголовнішим правилом ст. 1 Першого протоколу є те, що будь-яке втручання державних органів у право на мирне володіння майном має бути законним і повинно переслідувати легітимну мету «в інтересах суспільства». Будь-яке втручання також повинно бути пропорційним по відношенню до переслідуваної мети. Іншими словами, має бути забезпечено «справедливий баланс» між загальними інтересами суспільства та обов'язком захисту основоположних прав конкретної особи. Необхідного балансу не буде досягнуто, якщо на відповідну особу або осіб буде покладено особистий та надмірний тягар.

У справі «Щокін проти України», №№ 23759/03, 37943/06, § 50, рішення від 14 жовтня 2010 року, Європейський суд з прав людини вказав, що перша та найважливіша вимога ст. 1 Першого протоколу до Конвенції полягає в тому, що будь-яке втручання публічних органів у мирне володіння майном повинно бути законним. Так, друге речення першого пункту передбачає, що позбавлення власності можливе тільки «на умовах, передбачених законом», а другий пункт визнає, що держави мають право здійснювати контроль за використанням майна шляхом введення «законів». Більш того, верховенство права, один із основоположних принципів демократичного суспільства, притаманний усім статтям Конвенції. Таким чином, питання, чи було дотримано справедливого балансу між загальними інтересами суспільства та вимогами захисту основоположних прав окремої особи, виникає лише тоді, коли встановлено, що оскаржуване втручання відповідало вимозі законності і не було свавільним.

Європейська соціальна хартія (переглянута), вчинена 03 травня 1996 року та ратифікована Законом України від 14 вересня 2006 року № 137-V «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)», визначає, що кожна особа похилого віку має право на соціальний захист.

Сторони визнають метою своєї політики, яку вони запроваджуватимуть усіма відповідними засобами як національного, так і міжнародного характеру, досягнення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися такі права та принципи, зокрема, як право кожної особи похилого віку на соціальний захист (Частина I, п. 23).

У передмові до Керівних принципів з питання переміщення осіб всередині країни Організації Об'єднаних Націй (документ ООН E/CN.4/1998/53/Add.2), яка визначає сферу охоплення та мету принципів, визначено, що для цілей цих Принципів внутрішньо переміщеними особами вважаються особи або групи осіб, яких змусили покинути свої будинки або звичні місця проживання, зокрема в результаті або щоб уникнути негативних наслідків збройного конфлікту, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини,

надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру, і які не перетинали міжнародно визнаних державних кордонів.

Згідно зі ст. 1 Закону України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (далі – Закон № 1706) внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Облік внутрішньо переміщених осіб регламентований ст. 4 Закону № 1706.

Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону № 1706 факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, що діє безстроково, крім випадків, передбачених статтею 12 цього Закону.

Згідно з положеннями ч. 3 ст. 4 Закону № 1706 для отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи така особа звертається із заявою до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем проживання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Ст. 7 Закону № 1706 встановлено, що Україна вживає всіх можливих заходів, спрямованих на розв'язання проблем, пов'язаних із соціальним захистом, зокрема відновленням усіх соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам.

Ст. 5 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон № 1058) визначає сферу дії цього Закону, відповідно до якої, цей Закон регулює відносини, що виникають між суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Дія інших нормативно-правових актів може поширюватися на ці відносини лише у випадках, передбачених цим Законом, або в частині, що не суперечить цьому Закону.

Виплата пенсії за минулий час врегульована положенням ст. 46 Закону № 1058.

Відповідно до ч. 2 ст. 46 Закону № 1058 нараховані суми пенсії, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

Виплата пенсії визначена ст. 47 Закону № 1058, згідно з якою, пенсія виплачується щомісяця, у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України організаціями, що здійснюють виплату і доставку пенсій, або через установи банків у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Підстави припинення та поновлення виплати пенсії встановлені ст. 49 Закону № 1058.

Відповідно до ч. 1 ст. 49 Закону № 1058 виплата пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду припиняється: 1) якщо пенсія призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості; 3) у разі смерті пенсіонера; 4) у разі неотримання призначеної пенсії протягом 6 місяців підряд; 5) в інших випадках, передбачених законом.

За правилами, наведеними у ч. 2 ст. 49 Закону № 1058, поновлення виплати пенсії здійснюється за рішенням територіального органу Пенсійного фонду протягом 10 днів після з'ясування обставин та наявності умов для відновлення її виплати. Виплата пенсії поновлюється в порядку, передбаченому частиною третьою статті 35 та статтею 46 цього Закону.

Постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» затверджений Порядок оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (далі – Порядок № 509).

Згідно з абз. 2 п. 1 Порядку № 509 довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи є документом, який видається внутрішньо переміщеній особі.

Абз. 1 п. 2 Порядку № 509 встановлено, що для отримання довідки повнолітня внутрішньо переміщена особа звертається особисто або через законного представника із заявою про взяття на облік, форму якої затверджує Мінсоцполітики, до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад.

Згідно з абз. абз. 3-4 п. 6 Порядку № 509 строк дії довідки становить шість місяців з дати її видачі.

У разі продовження дії обставин, що визначені в ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», строк дії такої довідки може бути продовжений на наступні шість місяців, для чого внутрішньо переміщена особа має повторно звернутися за фактичним місцем свого проживання до уповноваженого органу.

П. 1 постанови Кабінету Міністрів України від 05 листопада 2014 року № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» (далі – Постанова КМУ № 637) встановлено, що призначення та продовження виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання), довічних державних стипендій, усіх видів соціальної допомоги та компенсацій, матеріального забезпечення, надання соціальних послуг за рахунок коштів державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування внутрішньо переміщеним особам здійснюються за місцем перебування таких осіб на обліку, що підтверджується довідкою, виданою згідно з Порядком оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509. Виплата (продовження виплати) пенсій, що призначені зазначеним особам, здійснюється в установах публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» та з використанням його платіжних пристроїв. Такі виплати можуть здійснюватися за бажанням особи з доставкою додому.

Зазначені виплати припиняються з місяця, наступного за тим, у якому завершився строк дії такої довідки, виданої після 9 вересня 2015 року. У разі продовження строку дії довідки зазначені виплати поновлюються з дати припинення їх виплати.

Висновки суду за по суті позовних вимог.

Позивач стверджує, що є внутрішньо переміщеною особою, перебуває на обліку у відповідача як отримувач пенсії, виплату якої їй безпідставно припинено з 01 березня 2015 року.

Отже, суть спору полягає у протиправних, на думку позивача, діях відповідача щодо припинення виплати призначеної їй пенсії по інвалідності.

Надаючи правову оцінку фактичним обставинам справи, суд вважає, що для вирішення спору необхідно з'ясувати належність виконання відповідачем повноважень щодо здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеній особі та відповідність оскаржуваних дій відповідача ч. 2 ст. 19 Конституції України та ч. 2 ст. 2 КАС України.

З приводу статусу внутрішньо переміщеної особи суд зазначає наступне.

Статус внутрішньо переміщеної особи не визначений у жодному міжнародному договорі, за яким Україна мала б зобов'язання. Поняття внутрішньо переміщеної особи міститься в рекомендаційному акті Організації Об'єднаних Націй «Керівні принципи з питання переміщення осіб всередині країни» (документ ООН E/CN.4/1998/53/Add.2 (1998)).

Визначення поняття внутрішньо переміщеної особи за національним правом міститься у ст. 1 Закону № 1706, який набрав чинності 22 листопада 2014 року.

Це визначення має описовий характер та охоплює три види конституційно-правового статусу людини (громадянин України, іноземець та особа без громадянства). З огляду на визначення, внутрішньо переміщена особа – це особа, яка: перебуває на території України на законних підставах; має право на постійне проживання в Україні; була змушена залишити

або покинути своє місце проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Отже, спеціальний статус внутрішньо переміщеної особи не збігається та не може підміняти собою жоден із закріплених у Конституції України конституційно-правових статусів особи, та не є окремим конституційно-правовим статусом особи.

Проте реєстрація особи як внутрішньо переміщеної надає можливість державним органам врахувати її особливі потреби. Серед таких особливих потреб – доступ до належного житла та правової допомоги, доступ до спеціальних державних програм, зокрема адресних програм для внутрішньо переміщених осіб, тощо. Очевидно, що статус внутрішньо переміщеної особи надає особі спеціальні, додаткові права (або «інші права», як це зазначено у ст. 9 Закону № 1706), не звужуючи, між тим, обсяг конституційних прав та свобод особи та створюючи додаткові гарантії їх реалізації.

Суд зауважує, що прийняття Закону № 1706 спрямоване на встановлення додаткових гарантій дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб, а не на звуження їх прав, закріплених в інших законодавчих актах України, зокрема в Законі № 1058.

Стосовно механізму виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам суд відзначає таке.

П. 1 Постанови КМУ № 637 (у редакції, чинній на час припинення виплати пенсії позивачу) встановлено, що призначення та продовження виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) за рахунок коштів державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування внутрішньо переміщеним особам здійснюються за місцем перебування таких осіб на обліку, що підтверджується довідкою, виданою згідно з Порядком № 509.

Виплата (продовження виплати) пенсій, що призначені зазначеним особам, здійснюється в установах публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України».

Отже, умовами призначення та продовження виплати пенсій внутрішньо переміщеним особам є: знаходження внутрішньо переміщених осіб на обліку місця перебування, що підтверджується довідкою; наявність рахунку в установі ПАТ «Державний ощадний банк».

З приводу права на пенсійне забезпечення в Україні суд зазначає наступне.

Право на соціальний захист, що включає право на забезпечення у старості, гарантоване громадянам України ч. 1 ст. 46 Конституції України.

Європейська соціальна хартія (переглянута) визначає, що кожна особа похилого віку має право на соціальний захист. За цим Україна має міжнародне зобов'язання запроваджувати усіма відповідними засобами «досягнення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися» права та принципи, що закріплені у Хартії.

Отже, право особи на отримання пенсії як складова частина права на соціальний захист є її конституційним правом, яке гарантується міжнародними зобов'язаннями України.

Принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій визначаються Законом № 1058.

Ст. 8 Закону № 1058 передбачено право громадян України на отримання пенсійних виплат та соціальних послуг.

Ч. 3 ст. 4 Закону № 1058 визначені складові законодавства про пенсійне забезпечення в Україні; виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються, зокрема, умови, норми та порядок пенсійного забезпечення; організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.

Ураховуючи те, що відповідно до ч. 3 ст. 4 Закону № 1058 умови, норми та порядок пенсійного забезпечення визначаються виключно законами про пенсійне забезпечення.

питання щодо припинення пенсійних виплат (які є складовою порядку пенсійного забезпечення) не можуть регулюватися підзаконними актами.

У ч. 1 ст. 49 Закону № 1058 визначено перелік підстав припинення виплати пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду.

Цей перелік є вичерпним та передбачає можливість припинення виплати пенсії з інших підстав лише у випадках, передбачених законом (п. 5 ч. 1 ст. 49 Закону № 1058).

Суд встановив, що нарахування і виплата пенсії Сагун Н.Д. були припинені з 01 листопада 2017 року за рішенням Торецького ОУ ПФУ від 17 жовтня 2017 року № 188872 у зв'язку з відсутністю позивача за фактичним місцем проживання/перебування.

Водночас Закон № 1058 не передбачає такої підстави для припинення виплати пенсії.

Конституційний Суд України у Рішенні № 25-рп/2009 зауважив, що виходячи із правової, соціальної природи пенсій право громадянина на одержання призначеної йому пенсії не може пов'язуватися з такою умовою, як постійне проживання в Україні; держава відповідно до конституційних принципів зобов'язана гарантувати це право незалежно від того, де проживає особа, якій призначена пенсія, в Україні чи за її межами.

У справі «Пічкур проти України», № 10441/06, § 54, рішення від 07 листопада 2013 року, Європейський суд з прав людини вказав, що право на отримання пенсії, яке стало залежним від місця проживання заявника, свідчить про різницю у поводженні, яка порушувала ст. 14 Конвенції у поєднанні зі ст. 1 Першого протоколу.

Таким чином, у цих рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини застосовано підхід, згідно з яким право на пенсію та її одержання не може бути пов'язане з місцем проживання людини. Такий підхід можна поширити не тільки на громадян, що виїхали на постійне місце проживання до інших держав, а й на внутрішньо переміщених осіб, які мають постійне місце проживання на непідконтрольній Уряду України території. У контексті справи, що розглядається, правовий зв'язок між державою і людиною, який передбачає взаємні права та обов'язки, підтверджується фактом набуття громадянства. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання гарантується ст. 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України.

Відповідач не довів наявності підстав, що визначені ст. 49 Закону № 1058.

Наявність підстав для припинення виплати пенсії відповідач обґрунтовує посиланням на постанови Кабінету Міністрів України, що регламентують облік внутрішньо переміщених осіб та визначають порядок здійснення їм соціальних виплат.

Однак, як свідчить аналіз положень Закону № 1058, припинення виплати пенсії можливе лише за умови прийняття пенсійним органом відповідного рішення з підстав, визначених ст. 49 цього Закону.

Аргументи відповідача щодо повноважень Кабінету Міністрів України з вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина та проведення політики у сфері соціального захисту з посиланням на рішення Конституційного Суду України від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011 та від 25 січня 2012 року № 3-рп/2012, суд вважає безпідставними, оскільки, як свідчить зміст цих рішень, Конституційний Суд України висловив позицію, згідно з якою Кабінет Міністрів України є органом, який забезпечує проведення державної політики у соціальній сфері, повноважний вживати заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина та проводити політику у сфері соціального захисту.

Водночас за змістом конституційних норм Кабінет Міністрів України не наділений правом вирішувати питання, які належать до виключної компетенції Верховної Ради України, так само як і приймати правові акти, які підміняють або суперечать законам України.

При цьому згідно з п. 6 ч. 1 ст. 92 Конституції України форми і види пенсійного забезпечення визначаються виключно законами України.

Особливу увагу варто звернути на те, що у преамбулі до Закону № 1058 зазначено, що зміна умов і норм загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюється

виключно шляхом внесення змін до цього Закону.

Конституційне поняття «Закон України», на відміну від поняття «законодавство України», не підлягає розширеному тлумаченню, це - нормативно-правовий акт, прийнятий Верховною Радою України в межах повноважень. Зміни до закону вносяться за відповідно встановленою процедурою Верховною Радою України шляхом прийняття закону про внесення змін. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України є підзаконними, а тому не можуть обмежувати права громадян, які встановлено законами.

Суд зазначає, що непідтвердження фактичного місця проживання не є передбаченою законом підставою для припинення виплати пенсії, а постанови Кабінету Міністрів України, на які покликається відповідач, є підзаконними нормативно-правовими актами, які обмежують встановлене законодавством право на отримання пенсії позивачем.

У цьому випадку наявність у позивача статусу внутрішньо переміщеної особи потребує від пенсіонера на відміну від інших громадян України здійснення додаткових дій, не передбачених законами щодо пенсійного забезпечення, зокрема ідентифікація особи, надання заяви про поновлення виплати пенсії, яка була припинена органом Пенсійного фонду без законних на те підстав.

Відповідно до ч. 2 ст. 6 КАС України суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини.

Згідно з ч. 1 ст. 17 Закону України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

У справі «Суханов та Ільченко проти України», №№ 68385/10, 71378/10, § 25, рішення від 26 червня 2014 року, Європейський суд з прав людини зазначив, що зменшення розміру або припинення виплати належним чином встановленої соціальної допомоги може становити втручання у право власності.

Тому, припиняючи нарахування та виплату позивачеві пенсії за відсутності передбачених законами України підстав, відповідач порушив право позивача на отримання пенсії. При цьому право на отримання пенсії є об'єктом захисту за ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Втручання відповідача у право позивача на мирне володіння своїм майном у вигляді пенсії суд вважає таким, що не ґрунтується на Законі.

Як зазначив Європейський суд з прав людини у справі «Щокін проти України», №№ 23759/03, 37943/06, § 33, рішення від 14 жовтня 2010 року, питання, чи було дотримано справедливого балансу між загальними інтересами суспільства та вимогами захисту основоположних прав окремої особи, виникає лише тоді, коли встановлено, що оскаржуване втручання відповідало вимозі законності і не було свавільним.

Отже, встановлення судом відсутності законності втручання, тобто вчинення дій не у спосіб, визначений законом, є достатньою підставою для висновку про те, що право позивача на мирне володіння своїм майном було порушено.

З огляду на викладене суд вважає, що припинення виплати пенсії позивачу було здійснено не у спосіб, передбачений Законом № 1058, а з точки зору положень ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод мало місце втручання у право власності позивача, і таке втручання не було законним.

Відповідно до ч. 2 ст. 2 КАС України у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони: 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); 4) безсторонньо (неупереджено); 5) добросовісно; 6) розсудливо; 7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи всім формам дискримінації; 8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими

несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку.

Позивач звернулася до суду з вимогою визнати протиправними дії відповідача щодо припинення нарахування і виплати пенсії.

Позивач не була обізнаний про існування рішення Торецького ОУ ПФУ від 17 жовтня 2017 року № 188872 «Про припинення виплати пенсії як внутрішньо переміщеної особи».

У зв'язку з цим для ефективного захисту прав позивача від порушень з боку суб'єкта владних повноважень, керуючись ч. 2 ст. 9 КАС України, суд вважає за необхідне вийти за межі позовних вимог та визнати протиправним рішення Торецького ОУ ПФУ від 17 жовтня 2017 року № 188872 «Про припинення виплати пенсії як внутрішньо переміщеної особи».

Висновок суду про протиправність цього рішення ґрунтується на тому, що воно не відповідає критеріям, наведеним у ч. 2 ст. 2 КАС України, оскільки прийнято не на підставі, яка визначена Конституцією чи законами України, не відповідає вимогам обґрунтованості, добросовісності, запобігання дискримінації, пропорційності, права особи на участь у процесі прийняття рішення.

Визнання протиправним рішення Торецького ОУ ПФУ від 17 жовтня 2017 року № 188872 «Про припинення виплати пенсії як внутрішньо переміщеної особи» охоплює позовні вимоги в частині визнання протиправними дій відповідача.

Відповідно до ст. 13 Конвенції про захист прав людині і основоположних свобод кожен, чий права і свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

Обираючи спосіб захисту порушеного права, суд, крім іншого, зважає на його ефективність в контексті ст. 13 Конвенції про захист прав людині і основоположних свобод.

При цьому під ефективним способом слід розуміти такий, що призводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект.

Таким чином, ефективний спосіб захисту повинен забезпечити поновлення порушеного права, бути адекватним наявним обставинам та виключати подальше звернення особи до суду за захистом порушених прав.

Порушене право позивача підлягає поновленню шляхом скасування рішення Торецького ОУ ПФУ від 17 жовтня 2017 року № 188872 «Про припинення виплати пенсії як внутрішньо переміщеної особи» та зобов'язання Торецького ОУ ПФУ поновити нарахування і виплату Сагун Н.Д. пенсії по інвалідності, а також нарахувати і виплатити їй пенсію по інвалідності за період з 01 листопада 2017 року по місяць поновлення пенсійних виплат.

Разом з цим суд зауважує, що відповідач довів факт нарахування та виплати Сагун Н.Д. пенсії по інвалідності за період з 01 березня 2015 року по 31 жовтня 2017 року.

Як наслідок, у задоволенні цієї частини позовних вимог належить відмовити у зв'язку з їх безпідставністю.

Таким чином, позовні вимоги підлягають задоволенню частково.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 371 КАС України негайно виконуються рішення суду про присудження виплати пенсій, інших періодичних платежів з Державного бюджету України або позабюджетних державних фондів – у межах суми стягнення за один місяць.

Присуджені позивачу виплати є пенсією, а тому рішення суду підлягає негайному виконанню у межах суми стягнення за один місяць.

Щодо строку звернення до суду.

За загальним правилом, встановленим КАС України, для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів (ч. 2 ст.

122 КАС України).

Згідно з ч. 1 ст. 122 КАС України адміністративний позов може бути подано в межах строку звернення до адміністративного суду, встановленого цим Кодексом або іншими законами.

Зміст наведеної норми свідчить, що КАС України є загальним законом, яким врегульовані строки звернення до адміністративного суду за захистом прав. Водночас відносини щодо строків звернення до адміністративного суду регулюються не тільки нормами КАС України, а й іншими законами України.

Спеціальним законом, яким врегульовано правовідносини щодо пенсійного забезпечення громадян, строки та порядок перерахунку пенсій є Закон № 1058.

Відповідно до ч. 2 ст. 46 Закону № 1058 нараховані суми пенсії, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком.

Оскільки Сагун Н.Д. звернулася до суду з позовом про поновлення виплати пенсії, право на яку відповідачем не заперечується, однак було піддано формальним обмеженням з підстав та у спосіб, які суперечать вимогам Конституції та законів України, згідно ч. 2 ст. 46 Закону № 1058 виплата пенсії позивачу підлягає поновленню з моменту її припинення.

Отже, позивач не потребує поновлення судом строку звернення до суду з цим позовом.

Розподіл судових витрат.

Відповідно до ч. 1 ст. 139 КАС України при задоволенні позову сторони, яка не є суб'єктом владних повноважень, всі судові витрати, які підлягають відшкодуванню або оплаті відповідно до положень цього Кодексу, стягуються за рахунок бюджетних асигнувань суб'єкта владних повноважень, що виступав відповідачем у справі, або якщо відповідачем у справі виступала його посадова чи службова особа.

Під час розгляду справи по суті суд встановив, що позивач є особою з інвалідністю першої групи.

Отже, Сагун Н.Д. звільнена від сплати судового збору на підставі п. 9 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір».

Докази здійснення позивачем, на користь якої ухвалено рішення, інших судових витрат суду не надані.

За цих обставин судові витрати розподілу не підлягають.

Керуючись ст. ст. 2, 12, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 250, 251, 255, 371 Кодексу адміністративного судочинства України, суд

вирішив:

1. Адміністративний позов Сагун Наталії Дмитрівни (РНОКПП: 2130416124, зареєстроване місце проживання: 84600, Донецька обл., м. Горлівка, вул. Соц. Донбасу, буд. 44) до Торецького об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області (ідентифікаційний код: 42170475, місцезнаходження: 85200, Донецька обл., м. Торецьк, вул. Дружби, буд. 22) про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити певні дії – задовольнити частково.

2. Визнати протиправним і скасувати рішення Торецького об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області від 17 жовтня 2017 року № 188872 «Про припинення виплати пенсії як внутрішньо переміщеної особи».

3. Зобов'язати Торецьке об'єднане управління Пенсійного фонду України Донецької області поновити нарахування та виплату пенсії по інвалідності Сагун Наталії Дмитрівні.

4. Зобов'язати Торецьке об'єднане управління Пенсійного фонду України Донецької

області нарахувати та виплатити Сагун Наталії Дмитрівні пенсію по інвалідності за період з 01 листопада 2017 року до місяця поновлення пенсійних виплат.

5. В іншій частині позовних вимог – відмовити.

6. Рішення суду в частині присудження виплати пенсії підлягає негайному виконанню в межах суми стягнення за один місяць.

7. Рішення суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги всіма учасниками справи, якщо апеляційну скаргу не було подано.

У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закриття апеляційного провадження або прийняття постанови судом апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду.

8. Рішення може бути оскаржено в апеляційному порядку шляхом подання апеляційної скарги до Першого апеляційного адміністративного суду через Донецький окружний адміністративний суд протягом тридцяти днів з дня складення повного судового рішення.

9. Повне судове рішення складено 15 березня 2021 року.

Суддя

Т.О. Кравченко

